I чужому научайтесь,
Й свого не цурайтесь...
Т. ШЕВЧЕНКО

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Редакція і Адміністрація: "Svoboda", 81-83 Grand St. Jersey City, N. J. Тел.: HEnderson 4-3237 УНСоюз: HEnderson 5-8740 Тел.: з Ню Йорку: BArcly 7-4125 УНСоюз: BArcly 7-5337

РІК LXVIII. Ч. 128. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, ВІВТОРОК, 11-го ЛИПНЯ 1961 6 ЦЕНТІВ — 6 CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, TUESDAY, JULY 11, 1961 No. 128. VOL. LXVIII

ПРЕМ'ЄР ДІФЕНБЕЙКЕР ВІДКРИВ ПАМ'ЯТНИК ТАРАСОВІ ШЕВЧЕНКОВІ У ВІННІПЕҐУ, ВШАНОВУЮЧИ В ІМЕНІ УРЯДУ І КАНАДИ УКРАЇНСЬКОГО ГЕНІЯ

50.000 НАРОДУ ВЗЯЛО УЧАСТЬ У ШЕВЧЕНКІВСЬКИХ УРОЧИСТОСТЯХ В МИНУЛУ СУБОТУ Й НЕДІЛЮ. — ПРЕМ'ЄР МАНІТОБИ ПРОГОЛОСИВ УВЕДЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В СЕРЕДНІХ ШКОЛАХ ПРОВІНЦІЇ. — ВІННІПЕҐ ЗАМАЯНИЙ УКРАЇНСЬКИМИ ПРАПОРАМИ. — ВСЯ КАНАДА ПІД ЗНАКОМ ДВОХ ВЕЛИКИХ ШЕВЧЕНКІВСЬКИХ ДНІВ.

УРЯД ОБОРОНЯЄ СВІЙ ПРОЄКТ ЗАКОРДОННОЇ ДОПОМОГИ

Вашинґтон. — Після вакацій з приводу „Дня Незалежности" обидві Палати Конґресу почали праці. Палата Репрезентантів нараджується на законопроєктом про допомогу закордонові. В Палаті зростає опозиція проти признання на закордонну допомогу суми $7.300,000,000, з якої уряд міг би давати позики заприязненим державам на скріплення їхньої економіки. 9-го липня 72 республіканці і 11 демократів, в тому 10 із південних стейтів, заявилися проти урядової пропозиції признати цю суму на довготермінову допомогу в формі позик. Уряд розуміє ці труднощі в Конґресі і 19-го липня починає крайову кампанію в обороні свого проєкту. Президент Кеннеді 10-го липня має нараджуватися з окремою групою громадян, як найуспішніше вплинути на Конґрес в тому дусі, щоб він ухвалив урядовий законопроєкт допомоги закордонові. Того ж самого дня державний секретар Дін Раск зізнаватиме в Палатній Комісії Закордонних Справ, де оборонятиме урядовий проєкт. Минулого тижня він виступав в Сенатській Комісії Закордонних Справ, де заявив, що при скріпленій діяльності комуністичного бльоку в недорозвинених країнах ЗДА мусять значно допомагати тим державам, щоб вони не попали під комуністичні впливи. Опозицію проти урядового проєкту закордонної допомоги очолює сенатор - республіканець із Вашинґтону Томас Пеллі. Він заявив, що 83 конґресмени підписали листа до голови Палатної Комісії Закордонних Справ конґресмена Томаса Е. Морґана, в якому заявили, що вони будуть голосувати проти всякого проєкту, в якому пропонується признати видатки на допомогу закордонові, які не були б контрольовані Конґресом. Ці конґресмени виступили проти того, щоб уряд рішав про ці видатки, які Конґрес ухвалить на п'ять років на позики для закордонних держав. Вони кажуть, що Конґрес повинен вирішувати, скільки фондів на позики має дістати кожна країна. Конґресмен Пеллі заявив, що між конґресменами, які підписали листа до голови Комісії Закордонних Справ, є аж 30 таких конґресменів, які голосували в минулому за законопроєкт про допомогу закордонові, але тепер є вони проти урядового проєкту тільки тому, що уряд хоче „задніми дверми" видавати гроші, і Конґрес не мав би контролі, на що ці фонди йдуть. Президент Кеннеді заявив вже давніше, що новий законопроєкт без фондів на позики не мав би більшого значення, бо недорозвинені країни потребують допомоги, яку можна б наперед плянувати, тому Конґрес повинен ухвалити крім звичайної суми на економічну і військову допомогу ще й окремі фонди на довготермінові позики. Конґресмен Пеллі твердить, що фонди, призначені на позики, будуть прибувати до державної скарбниці у формі зворотів, і уряд буде безконтрольно ними диспонувати.

Далекосяжна ракета „Атлас" перелетіла 9,050 миль

Кейп Канаверал, Флорида. — Летунство повідомило 7-го липня, що вдалося випустити ракету „Атлас", яка з Флориди залетіла попри Бразилію і Південну Африку до Індійського океану, перелетівши 9,050 миль. Ця віддаль була рекордом тільки на 10 миль в порівнянні з минулорічними летами, але цьогорічний лет важний тим, що цей „Атлас" є прототипом тих ракет „Атласів", які мають викидати вгору великий тягар. Ракета важила більше як 100 тонн і була 85 стіп завдовжки. 53 мінути після випущення літаки і кораблі старалися виловити з води ніс ракети, який впав у віддалі 1,000 миль на південний схід від Кейптавну в Південній Африці.

Летунство з успіхом випустило сателіт „Діскаверер 26"

Вандерберґова летунська база, Каліфорнія. — 7-го липня летунство з успіхом випустило сателіт „Діскаверер 26", який попав в орбіту і кружляє довкола Землі що 95 мінут. Найбільша його віддаль від Землі виносить 503 милі, а найменша — 146. Ціла ракета була 81 стопу завдовжки, а друга частина її була довга на 25 стіп, і при ній була кабіна, що важила 300 фунтів. Цілий сателіт із ракетами важив 2,450 фунтів. В кабіні були інструменти, які мають вивчати справу передавання на Землю фільмів, що їх роблять сателіти типу „Самос" і „Майдас". За 4 дні вже з успіхом зловили ту кабіну з інструментами в районі Гавайських островів.

В АМЕРИЦІ

● **Президент Кеннеді** передав дві нагороди, які уфундувала організація Елків для тих, що виграли крайові змагання за найкращих молодечих провідників. Ці нагороди — це $1,000-державні ощадностеві бонди. Їх дістали 17-річна Патриція Л. Курц із Фініксу в Арізоні і 17-річний Джан Дж. Келлі із Вест Вервіку з Ровд Айленду. Переможці здобули перші місця з-поміж 69,000 змагунів.

● **Колишній президент Двайт Д. Айзенгавер**, промовляючи на зборах Скавтів в Пенсилвенійському Стейтовому університеті в Юніверситі Парку, Па., закликав американських скавтів - розвідчиків належно підготовити себе до того, щоб вони могли обняти провід народу в найближчому майбутньому. Айзенгавер закликав молодь вивчати американську історію, економіку та соціологію, щоб майбутні провідники розуміли завдання, що стоять перед американським народом.

● **Департамент скарбу** повідомив, що фінансовий рік 1960-1961, який закінчився 30-го червня ц. р., виказує федеральне заборгування в сумі $289,211,154,060.05. В минулому фінансовому році федеральне заборгування збільшилося на — $2,700,000,000. Але гадають, що це число збільшиться до $3-ох більйонів, коли будуть відомі всі видатки федеральної скарбниці, що буде незабаром проголошено.

● **6-го червня** в Кетчамі, Айдаго, відбувся похорон відомого письменника, власника нагороди Нобеля, Ернеста Гемінґвея, в якому взяли участь найближча родина покійного та найближчі приятелі письменника. Римо-католицький священик о. Роберт Валдман не відправляв похороної Богослужби бо Гемінґвей не був практикуючим католиком, тільки відмовив молитви, в яких просив про відпущення гріхів рабові Ернестові.

В ОЧІКУВАННІ ВІДКРИТТЯ

Вінніпеґ (телефоном).—Минулої неділі 9-го липня ц. р. о год. 2:30 по пол. прем'єр Канади Джан Діфенбейкер урочисто відкрив пам'ятник Тарасові Шевченкові, що його збудували канадійські українці під проводом своєї центральної репрезентації, Комітету Українців Канади, за гроші, зложені дрібними пожертвами народу та на подарованій урядом провінції Площі Парляменту Манітоби. Сльози, що блищали в очах або текли по обличчях тисяч осіб, коли оркестра, хори і понад 50.000-на маса народу співали зворушливі слова й мелодію Шевченкового „Заповіту" після врочистого відкриття пам'ятника, ці сльози мабуть, єдині могли виявити невимовну ґаму почувань, що їх відчували учасники тієї незабутньої хвилини. Здавалося, що навіть лагідно-суворе, викуте долотом різьбаря в бронзі лице Поета, прояснилось ласкавою усмішкою, бо ж не одна — як він собі цього бажав — а тисячі сліз „з очей карих" потекли, вимовляючи з побожністю слова його безсмертного Заповіту: „І мене в сім'ї великій, в сім'ї вольній, новій, не забудьте пом'янути незлим, тихим словом..." Це була справді, бо згідно з приблизною оцінкою знавців, понад 50.000-на „вольна сім'я", яка зібралася у ту соняшно - ясну липневу днину, щоб спом'янути того, який за словами о. Григорія Грушки ще з 1897 р., „вдихнув в наші душі силу мертвих воскрешати і на руїні Україні волю будувати"...

Врочистості відкриття пам'ятника в неділю 9 липня попередили Богослужби в усіх українських церквах, при чому в українському катедральному храмі відправив Службу Божу в намірені українського народу Кир Максим Германюк, митрополит української Католицької Церкви в Канаді, а в українському православному центральному храмі відправив Богослужбу Високопреосвященний Іларіон Огієнко, митрополит української Греко - Православної Церкви в Канаді. О год. 1.15 по пол. на площі Сейнт Полс Коледж почали формуватись автокада і похід на площу Леґіслятури біля величавого будинку Манітобського парляменту, де очікував на відкриття закритий українським і канадійським прапорами пам'ятник Кобзаря України, Тараса Шевченка. Насамперед вирушила автокада. У першому авті, закритому канадійським прапором та з українським прапорцем на невеличкій щоглі, їхав прем'єр Канади Джан Діфенбейкер з дружиною. За ним — довга колона авт з прем'єром Манітобської провінції, представником Корони, домініяльними і провінційними міністрами і законодатцями, владиками Церков і іншими достойниками та гістьми. А за автами оформився похід. Попереду ліс прапорів. Оркестри, включно з барвистою оркестрою шотляндців, довгі колони молодечих організацій та сила-силенна народу. Понад 10.000 осіб взяло участь у поході, що їхав та маршував по замаєній українськими прапорами вулиці Портедж. Понад 200 таких прапорів придбав Комітет Українців Канади і їх виставило місто, управу якого очолює посадник українського роду. Авто за автом заїздили до забудувань парляменту, на великій площі якого з одного боку стоїть пам'ятник англійській володарці країв і морів королеві Вікторії, а з другого боку тількищо здвигнено пам'ятник українському володареві духа і волі Тарасові-Шевченкові. Державні й церковні достойники та деякі гості зайняли місця проти закритого пам'ятника, а площу почало заливати море народу з прапорами й транспарентами. У перших рядах біля провізоричної загороди — повно дітвори, а між народом велика частина молоді, що попереднього дня, в суботу 8-го липня ц.р., віддала ще окремо поклін Шевченкові у просторій залі Манітобської Арени.

Між приявними багато піонерів, які пам'ятають найтрудніші давні роки „освоювання горизонтів", і їм, мабуть, найбільше серце радувалося, що, хоч не пощастило їм повернутися на рідну землю, то Україна прийшла до них, то Україну принесли вони, — як це сказав один із промовців — разом з духом Шевченка у своїх серцях, і вона тепер проявилася у всій своїй незрівняній красі і неперевершеній величі. Це було ще й зокрема їхнє свято, бо разом з відкриттям пам'ятника Шевченкові відзначували вони і 70-річчя українського поселення в Канаді і з цієї нагоди найвищі представники країни висловлювали їм найбільші призвання за їхній труд, їхню волелюбність, їх витривалість, їх культуру та їх вклад у всебічний розвиток Канади.

Врочистість починається

Починається врочистість, якою проводить ветеран канадійської армії, асистент губернатора Манітоби та член Президії КУК Роман Брик. Оркестра грає гимн і тоді слово від Президії КУК має її президент о. прелат д-р Василь Кушнір. Він звертається поіменно до приявних прем'єра Діфенбейкера, представника Корони Виллиса, прем'єра Манітоби Робліна, міністра Стара, митрополита Кир Максима Германюка, Митрополита Іларіона Огієнка, президента університету Сандерсона та інших достойників, що засіли в першому ряді. Президент КУК, насамперед по-українськи і потім по-англійськи говорить про пам'ятник і його будову за пожертви народу на подарованій урядом Манітоби площі. Наприкінці передає металеву скриньку з іменами всіх жертводавців, яку вмуровують у підставу пам'ятника. Ще говорить про Шевченка, що своїми ідеалами „підносить наш нарід до висот, на яких нас хоче бачити наш Творець і за це наша вдячність і відданість". Закінчує своє слово о. д-р Василь Кушнір, згадуючи ще, що пам'ятник проєктував і виконав мистець різьбар Андрій Дараган.

Прем'єр Манітоби заповідає українську мову в середніх школах Манітоби

Після того говорить прем'єр Манітоби Д. Роблін. В імені народу й уряду провінції вітає прем'єра Діфенбейкера й інших достойників та зібрані непроглядні маси народу. Ми зібралися — говорить п. Роблін — щоб вшанувати одного з найбільших геніїв людства Тараса Шевченка. Бо він, хоч і є найбільшою гордістю українців, то його ідеали належать усім народам світу. Ці ідеали, раніше чи пізніше, але цілком певно будуть здійснені. Їх уже протягом 70 років здійснюють українці Канади своїм трудом і своїми досягненнями, якими гордиться вся Канада. Їм у їхній праці присвічував дух Шевченка, в одній з поезій якого сказано — і прем'єр Роблін відчитує по-українськи — „Учітеся, брати мої, думайте, читайте і чужому научайтесь, свого не цурайтесь..." Щоб ще краще здійснювати ці ідеали, він, Д. Роблін, прем'єр Манітоби, на цьому місці проголошує, що відтепер українська мова буде, побіч мови англійської,

Пам'ятник Тарасові Шевченкові у Вінніпеґу і його творець мистець-скульптор Андрій Дараган

другою мовою навчання не тільки в початкових, але і в середніх школах провінції. Це проголошення багатотисячна маса народу зустрічає оваційними оплесками. Дух Шевченка справді витає над цим містом, цією провінцією і цією країною.

„Найбільш хвилююча історична хвилина"

Так назвав церемонію відкриття пам'ятника Тарасові Шевченкові та спів його „Заповіту" прем'єр Канади Джан Діфенбейкер. Після промови Д. Робліна, прем'єр Діфенбейкер підступив до закритого прапорами пам'ятника, і море народу наче припинило віддих і завмерло в очікуванні найбільш врочистої хвилини. Прем'єр Діфенбейкер потягнув за мотузку і насамперед до стіп пам'ятника зсунувся канадійський прапор і за ним український. Очам тисячів показалася могутня і така добре відома нам усім постать нашого Кобзаря, що сидить на камені з однією рукою, спертою на коліно, і з другою рукою на книжці. Гробову тишу прорізала оркестра першим акордом „Заповіту" і тоді із десятків тисяч грудей понеслося могутнє „Як умру, то поховайте..." Здавалося, що всі тисячі народу перетворилися у непорушні бронзові статуї, тільки сльози зворушення, що заблистіли в очах багатьох, включно з прем'єром Діфенбейкером, та руки, що піднеслися, щоб їх отерти, зраджували, що навколо цієї бронзової статуї Поета стоять живі особи.

„Поховайте та вставайте, кайдани порвіте і вражою злою кров'ю волю окропіте" — лунала і могутнішала пісня. Здавалося, що її підхоплює легкий повів вітру і несе далеко за моря, над Дніпро і Дністер, там, де ще брязкають кайдани і де народ проливає кров за волю. І коли пролунали останні слова „І мене в сім'ї великій, в сім'ї вольній, новій, не забудьте спом'янути незлим, тихим словом...", то здавалося, що всі ті тисячі народу або почнуть голосно ридати, або припадуть обличчями до землі у поклоні перед своїм генієм-велетнем. Ще ніколи так до глибини душі не відчувалося, що ця могутня постать, викута тут у бронзі на мармуровому п'єдесталі — це наш Батько, а ми його діти.

Хвилювання охопило всіх, не оминуло і голову уряду Канади Джана Діфенбейкера, що вислухав „Заповіт", стоячи на струнко біля пам'ятника. Він і почав свою промову з твердження, що й він прилучується до поклону великому українському поетові — пророкові Волі. Він порівняв Шевченка до полум'яного шотляндського виразника волі — Роберта Бернса і сказав: „Якщо б живий Шевченко був тут сьогодні з нами, він побачив би плоди своєї творчости — волю, що нею втішаються на цій землі люди його народу, і він подумав би про нарід на його рідній землі, якому все ще відмовляється права свобідного визначення своєї долі. Як він зазнав тиранії в його днях, так і його народові відмовляють волі, а численні сини цього народу готові віддати своє життя за неї. Ми добре робимо, що вшановуємо цього Трибуна Волі та, вшановуючи його, віддаємо честь народові, який зродив його і зродив любов до волі", — закінчив свою промову прем'єр Діфенбейкер, а нарід відповів довго невмовкаючими оплесками.

Ще короткі промови виголосили Владики — ВПреосв. Іларіон Огієнко і ВПреосв. Кир Максим Германюк, що виголосив свою промову українською і добірною французькою мовами. Потім прийшов ще Королівський Гимн і цей „найбільш зворушливий момент Канади" був у своїй формальній частині закінчений. Низько похилялись прапори організацій молоді, що продефільовували біля пам'ятника, відходячи з площі, — гордо підносили на нього свій зір уніформовані юнацькі колони, а маси людей довго ще оточували пам'ятник, приглядаючись йому з усіх боків та відчитуючи написи. Тим часом біля пам'ятника, як і серед народу, продовжувались зворушливі сцени. Велику Книгу Битія українського поселення Канади можна б скласти з випадково почутих розмов, чи з випадково побачених сцен.

Концерт-Академія

Але закінчилось тільки формальне відкриття пам'ятника, бо його попередили, як після цього продовжувались ще, може вже не такі гамірливі, але все ж багатомов-

(Закінчення на стор. 4-ій)

ҐЕН. НОРСТЕД ПОРУЧАЄ ЗБІЛЬШЕННЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ НАТО

Вашинґтон. — Головний командант збройних сил Організації Північно - атлантійського пакту (НАТО) ген. Лоріс Норстед склав на конґресовій Комісії для закордонних справ заяву, що її оприлюднено в минулу неділю 9 липня ц. р. про конечність такого побільшення збройної потуги НАТО, яка „відкинула б назад Хрущову пилку якою він грається у справі Берліну". Ген Норстед інформував, що СССР з своїми сателітами має тепер під зброєю 126 наземних дивізій з 12.000 бойовими літаками. Але він не вважає, що це така потуга, яка могла б залякати держави НАТО. Навпаки, генерал Норстед переконаний, що НАТО власними силами могло б протиставитись кожній совєтській атаці і зупинити її так довго, поки не наспіла б поміч і не прийшов би протиудар. Ген. Норстед подав докладну характеристику військ кожної з 15-ох членських держав НАТО, при чому зокрема прославляв американську Армію в Европі.

СССР збільшує військовий бюджет — Хрущов жадає мирової конференції

Москва. — У новій великій промові, виголошеній до абсольвентів військової академії в мин. суботу 8 липня ц. р., Нікіта Хрущов заявив, що Совєти „тимчасово" припиняють заповіджену редукцію своїх збройних сил та підвищують цьогорічний військовий бюджет на кругло дол. 3 і пів більйона, до висоти кругло 13 більйонів. Хрущов пояснив це ніби збільшенням бюджетів ЗДА, Західньої Німеччини й інших членів НАТО. Водночас Хрущов заповів, що він відновить деякі „конструктивні пропозиції" щодо миру в Европі, при чому навів кол. проєкт комуно-польського міністра Рапацького про безатомову смугу в середній Европі та про відкликання військ з чужинецьких територій. Хрущов знову підтримував свою стару пропозицію щодо мирового договору з двома Німеччинами та заявив, що він звернеться до ЗДА, Англії і Франції в справі скликання мирової конференції всіх ворогів Німеччини з останньої світової війни, де він, Хрущов, готов ніби вислухати також всі інші „конструктивні" пропозиції. Хрущов знову нахвалявся, що СССР так озброєні, що можуть знищити кожного аґресора та, у відповідь през. Кеннеді, підтримав знову своє маніяцьке твердження, що СССР до 1970 року „пережене" Америку своєю продукцією. „Засоби Совєтського Союзу є невичерпні — заявив Хрущов — і СССР може стати найбагатішою країною світу". Центральну частину промови Хрущова становила знову справу Берліну, про чому він запевняв, що СССР не має заміру позбавляти Західній Берлін його свободи, але тут же Хрущов знову підкреслив, що Берлін є оточений східньо-німецькою територією.

СССР зголосив 95-те „вето" в Раді Безпеки ОН

Об'єднані Нації. — В минулу п'ятницю 7 липня ц. р. Совєтський Союз не допустив до ухвалення резолюції, зголошеної Англією, у справі Кувайту, дармащо за нею заявилась більшість членів Ради: 7 держав, при трьох (З'єдинена Арабська Республіка, Еквадор і Цейльон), що стримались від голосування. Рада Безпеки складається з 11-ох членів. СССР зголосив своє 95-те „вето" проти тієї ухвали і тим самим уневажнив її. Англійська резолюція закликала до мирної полагоди конфлікту за Кувайт на базі визнання його самостійности чи так його права самовизначення, при чому вона вітала посередницьку ініціятиву Арабської Ліґи. СССР зголосили власну резолюцію з домаганням на адресу Англії, щоб вона відкликала свої війська з Кувайту. За дією резолюцією були тільки СССР, З'єдинена Арабська Республіка і Цейльон. „Вето" Совєтів було негайно затавроване представником Англії, як ще один доказ, що Москва не допускає до мирного полагодження міжнародної кризи. Водночас Англія проголосила, що вона відкликає дві сотні своїх військ з Кувайту на знак готовости якнайшвидше відкликати відтіль всі збройні сили, якщо тільки стане ясно, що Кувайтові не грозить збройна аґресія збоку Іраку. Іракський прем'єр ген. Карім Кассім заявив, що він ніколи не думав про збройне анектування Кувайту, проте тут же потвердив, що вважає Кувайт за „інтеґральну частину" Іраку, бо, мовляв, колись обшир Кувайту був частиною провінції Азра, яка тепер належить до Іраку. Загально вважають, що зосередження збройних сил Англії в Кувайті виключило вибух тамошньої війни.

У СВІТІ

● **Португальський уряд** і керований ним пресово-інформаційний апарат рішуче заперечують закордонні вістки, наче б португальці стосували „варварські репресії" в Анґолі під час війни проти тамошніх чорних партизанів.

● **В Йорданії** переведено зміни в уряді, при чому прем'єр Варіят Абдул Хадр Талюні став також міністром закордонних справ. Виключено з уряду 4-ох міністрів. Кажуть, що зроблено це, щоб покарати й позбутися міністра закордонних справ Мусу Назіра, який ніби виявився занадто „м'яким" на недавній конференції Арабської Ліґи, де З'єдинена Арабська Республіка форсувала такі проєкти щодо арабсько-палестинських втікачів, які були шкідливі для Йорданії, що має у себе тих втікачів найбільше.

● **Англійська** соціялістична Партія Праці видала брошуру „Напрямні на 60-ті роки", в яких пропонує націоналізацію різних родів промислу й транспорту, між ними летунства і фармацевтичних виробів, але, зрештою, стримується від дуже радикальних рекомендацій. В цій брошурі вбачають зріст впливів лідера Партії Праці в парляменті, Гю Ґейтскелла, проти якого гостро виступають англійські комуністи.

● **У Лондоні**, на публічному авкціоні, нюйоркська ґалерія образів „Нюгавз Ґеллері" купила за $168,000 образ французького імпресіоніста Ренуара „Дитина". Взагалі в одному дні продано на тому авкціоні 169 образів на загальну суму — $2,121,560.

● **Англійський прем'єр** Герольд Мекміллен заявив, що з уваги на кризу довкола справи Німеччини й Берліну він відкликав задуману на осінь подорож до країн Далекого Сходу. Англійська преса передбачає, що ця криза дійде до свого шпилю у зв'язку з двома подіями: західньо - німецькими виборами 17-го вересня ц. р. і новим конґресом Компартії СССР в половині жовтня ц. р.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc., 81-83 Grand St., Jersey City, N.J.
Second Class Postage paid at the Post Office of Jersey City, N.J. Accepted for mailing at special rate of postage provided for by Section 1130 of Act of October 3, 1917 — authorized July 31, 1918.
Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N.J.

Жахнулися навіть вони

Існує в ЗДА і в Канаді численна імміграція з Карпатської України і з Лемківщини, що, вийшовши колись із забутих Богом та людьми, несвідомих ще національно сіл, називають себе ще й досі то русинами, то карпаторосами. У своїй більшості є вони щирі патріоти, з глибокою любов'ю до землі, з якої вийшли, до своєї регіональної говірки, традицій і звичаїв. Але, внаслідок різних обставин, окремі групи цих імміграітів очолює горстка збаламучених людей, задивлених у „силу" і „велич" Росії, ворожих до українства й інколи навіть до самого українського народу, до якого вони за своїм походженням, мовою і культурою належать. У видаваних цими людьми часописах вже роками ведеться безглузда москвофільська пропаганда, вихвалювання всього „російського" і навіть прославлювання антинародних режимів, що експлуатують населення окупованих областей.

Проте, у зустрічах з дійсністю, починають прозрівати вже й деякі лідери всяких „карпаторусских" організацій та „лемківських союзів". Красномовним виявом такого прозріння може бути хоч би передова стаття п. н. „Запущений край", надрукована в тижневику „Карпатська Русь" з 7-го липня ц. р., з нагоди висвітлення фільмів із життя лемків, переселених до СССР, як і тих, що вернулися на рідну землю.

Висвітлював ці фільми лемко Ваньо Дурняк із Йонкерсу, Н. Й., що перебув недавно три тижні в Польщі і в СССР. Без пояснень, він показав у День Незалежности в Лемко - Парку численним лемкам, як вигдає насправді життя їхніх земляків у нібито вільній Україні під „радянською владою" і на колишніх лемківських землях під польським комуністичним режимом. Побачивши це життя в його страхітливій дійсності, жахнулися не тільки численні глядачі з-поміж лемківської імміграції, але навіть редактори названого часопису. У фільмі з УССР присутні мали змогу побачити, з одного боку, групу лемківських інтелігентів у Львові, а з другого — життя односільчан Ваня Дурняка, поселених у західньо - українських селах. „У фільмі тих двох груп, — стверджується в названім тижневику — кидається в очі клясова нерівність, що її нічим не можна закрити. Сумно, що після таких довгих років по війні, коли всі інші народи відбудувалися і прийшли до небувалого добробуту, ті наші переселенці все ще знаходяться в початковій стадії розвитку, і щойно тільки тепер деякі починають будуватися, але така будова може затягнутися довгими роками, бо завжди, як не брак гроша, то матеріялу. За кожною річчю треба писати прохання і роками вичікувати, відповіді, часто без результату". До того поміж цими переселенцями ширяться великий алкоголізм. Ще жахливішу картину життя показав Ваньо Дурняк у фільмі із „споневіряної і зруйнованої, кинутої у важку нужду" Лемківщини: „... аж страшно дивитися. В очі впадає невірогідний контраст, наприклад, група дітей... бавиться коло гірше занедбаної хати, як були інколи курні хижі на Лемківщині. Ті хижі виглядають на печери, житла диких людей..."

За такий страхітливий стан Ваньо Дурняк пробував винуватити людей, мовляв, вони не хочуть працювати, бо втратили віру в кращу майбутність. Але ж тут поставила крапки над „і" сама редакція „Карпатської Руси", стверджуючи,, що „простий народ ніколи не винний, тільки державна система, якій він підчинений", і бʼючися зараз же в груди, що „ми не раді би говорити про факти життя. Ми любили би хвалити все, що хоч трохи на похвалу заслуговує, але правди вічно закривати не можна, вона скорше чи пізніше виходить наверх або боком".

Треба вірити, що з цього свого прозріння провідники американських „лемкосоюзників" зроблять відповідний висновок і перестануть плентатися за комуністичною пропагандою, прославлюючи системи і режими, що довели до такої руїнації і злиднів дорогу їм лемківську землю і їхніх земляків.

Бойкот комуністичних країн

Дейвід Лоренс належить до тих американських публіцистів, які здають собі справу з суті комуністичної небезпеки і не вірять у можливість ані „співіснування", ані вигри Заходу в холодній війні методою „мирного суперництва". Він приймає за річ неминучу дальшу імперіялістичну експансію Совєтського Союзу, яка може закінчитися тільки двома можливостями: або атомовою війною, або капітуляцією Заходу. Не згоджуючи навіть про капітуляцію, Лоренс у редакційній статті в „ЮС Нюз енд Ворлд Ріпорт" з 10-го липня ц. р. розглядає питання „Чи війна є єдиним шляхом?" Виключивши можливість мирної злагоди з большевиками і визнавши, як річ невиминальну, вибух гострого конфлікту між Сходом і Заходом за Берлін чи з іншої спровокованої большевиками причини, Лоренс радить єдину альтернативу до атомової війни: зірвання взаємин з Совєтським Союзом і всіма його сателітами, проголошення повного політичного й економічного бойкоту їх та повного їх ізолювання.

При цьому Лоренс покликується на промову Ф. Д. Рузвелта з жовтня 1937-го року, в якій нолишній президент заявляв, що в міжнародних відносинах треба стосувати ті самі заходи, що й у випадках небезпечної пошести: проголошувати карантену для розсадника недуги; ізолювати його від здорового світу. „Теперішня недуга, — каже Лоренс, — це манія Хрущова, що міжнародній комунізм мусить заволодіти світом. Політика карантени означає економічний бойкот. Вона означає в першу чергу — припинення всієї торгівлі з комуністичним бльоком в обох напрямках. Послідовно, вона означає припинення, якщо треба, всіх дипломатичних стосунків з комуністичними країнами. Амбасадори, міністри й консулі мають бути відкликані з комуністичних країн, а всі комуністичні дипломати на Заході з їхніми велетенськими штабами мають бути відіслані додому".

Лоренс признає, що економічний бойкот супроти комуністичного світу вимагав би великих коштів, але тут же стверджує, що атомова війна була б куди коштовніша. Втрати західніх країн від економічного бойкоту комуністичних країн були б тільки дрібною частинкою втрат, що їх зазнали б тоді комуністичні краї, а — що найголовніше — вони були б цілком безкровні і людство уникнуло б загину, яким загрожує атомова війна. Лоренс звертає увагу на ще одну величезну користь від такої карантени, застосованої супроти камуністичної заарази: „за залізною засл-оною зріє би гін до революції; бо ніщо так не підсилює загального невдоволення, як обниження життьового стандарту. Це напевно поставило б Кремль перед цілою серією гострих проблем". Лоренс сумнівається, чи Хрущов, в обличчі реальної загрози економічного бойкоту, захоче наражуватись на нього задля протегування Східної Німеччини та зазіхань на Західній Берлін. Американський публіцист здає собі справу, що в трудній ситуації опинилися б „невтральні", які мусіли б —або торгувати з комуністичними країнами і зазнати такого самого бойкоту збоку вільних країн, або відлекатися будьяких зв'язків з комуністичним світом. Він уважає, що в Конгресі такий плян мав би поважні шанси на успіх, бо, замість витрачати велетенські суми на закордонну допомогу, що її Лоренс називає „купном непевної приязни невтральних", було б ясно, що американські гроші йдуть на безпосереднє поборювання небезпечних кремлівських психопатів, охоплених манією завоювання світу. Лоренс пропонує негайно покликати до життя Раду для бойкоту комуністів.

На превеликий жаль, треба сумніватися, чи розумні аргументи Лоренса потраплять до ментальности всіх тих західніх державних мужів і політиків, які панічно бояться загострювання міжнародних відносин. Вони все ще не розуміють, що єдиний шлях рятування миру — це якнайрішучіша, якнайгостріша і якнайтвердша політика супроти Москви й Пейпінгу, не переговори з ними, а невизнання їх.

МІЖ КАПІТОЛЕМ І БІЛИМ ДОМОМ...

КОЛИ ІСНУЮЧА ВЛАДА ЗАГРОЖЕНА...

Коли газети повідомлють, що суддя Найвищого Суду Віллієм Доглес починає нову, сміливу мандрівку як не по якійсь екзотичній країні Азії, то, як тепер, по відлюдних хребтах Грейт Смокі Мавнтенс, то це певний знак, що Найвищий Суд почав свої вакації. Всі знають, що це довгі, на чотири місяці, і добре платні вакації. Не одному з багатьох тисяч урядовців столиці, які день-у-день протягом гарячого літа пробиваються крізь гущу авт по дорозі до своїх бюр, легка заздрість закрадається в серце на думку про приємні вакації типу судді Доглеса. Інші починають роздумувати над тим, чи заслужили собі оці дев'ять мужів з американського судового ареопагу на такий довгий відпочинок, тобто чи дали „текс - песроей", скажімо числом своїх рішень, вартість інвестованих в них грошей — біля п'ятьох мільйонів на рік. Але ще інші — і таких, здається, чимраз більше — питаються, чи виправдав Найвищий Суд надії не кількістю, а якістю своїх рішень. Тільки він, Найвищий Суд, вправі казати, чи і наскільки американська конституція і принципи, в ній висловлені, видержують пробу в зустрічі з актуальною скрутою життя нації. Чи допоміг Найвищий Суд народові і його владі в боротьбі з силами комунізму, що так загрожують власне тим ідеям і засадам, які висловлені в конституції?

В останніх роках народ і виконна влада держави мали претенсії до Найвищого Суду за його рішення у справах Комуністичної партії, комуністів і їхніх співробітників. Група лібералььних суддів Найвищого Суду із славним мандрівником Доглесом на чолі, а останньо включаючи головного суддю Воррена, зуміли, завдяки доволі ліберальній інтерпретації Конституції, видати ряд рішень, які давали забагато свободи комуністам цієї країни і сильно в'язали руки влади в боротьбі з ними. Громадяни дивувались і обурювались; деякі, що пішли задалеко „направо", закидали Найвищому Судові, що він на послугах комунізму, а поодиноких його членів, навіть головного суддю Воррена, називали комуністами.

Але, здається, Найвищий Суд мав найкращого союзника для підтримки свого становища саме в типовому американському громадянинові з його політичною ментальністю, в якій ще тверде живе перестаріле традиційне недовір'я до свого уряду і боязнь, що кожне вільніше інтерпретування вольностей, гарантованих Конституцією чи радше Хартією Вольностей, може загрожувати їх втратою і якоюсь деспотією влади. Суд діяв згідно з тією панівною ментальністю, коли стояв на сторожі усіх цих вольностей — громадянських прав — абсолютно і не гнучко, не зважаючи на практичне стосування їх в окремих випадках, на корисність або шкідливість їх з погляду національного інтересу. Користали з такого становища злочинці, як той відомий Меллори, що признався до нападу на жінку, але вийшов на волю з ласки Найвищого Суду, бо „задовго" держали його на поліції. Користали головним чином комуністи, яких не можна було переслідувати і навіть реєструвати за їх очевидну протидержавну роботу.

І ось саме перед відходом на вакації Найвищий Суд видав два рішення, які свідчать про те, що його більшість починає інтерпретувати принципи Конституції за тіл їх практичного стосування в час національної скрути. Говорячи в імені більшости, суддя Франкфуртер сказав: „Коли існуючій владі загрожує світовий об'єднаний рух, який уживає кожної комбінації можливих засобів, мирних і насильних, крайових і закордонних, явних і таємних, щоб повалити цю владу, не можна відмовити законодавчого осуду щодо того, як треба найкраще відбити цю небезпеку, зарівно зберігаючи персональні права..."

Малою більшістю — п'ять до чотири — Найвищий Суд у двох рішеннях наклав болючі обмеження на Комуністичну партію Америки і її членів. У справі „Комуністична Партія проти ЗДА" Найвищий Суд вирішив, що, в згоді з законом про внутрішню безпеку з 1950 р., Комуністична партія Америки, як чужий агент, має обов'язок зголосити в уряді своїх урядовців, членів, грошові засоби та всі друкарські машини, які має в своїм посіданні. У другій справі Найвищий Суд визнав за згідну з Конституцією постанову т. зв. закону Смита з 1940 року, яка визнає за злочин приналежність до організації, що пропагує насильне повалення існуючого уряду, якщо ця ціль відома даному членові. Даремно виводили опоненти, що реєстрація урядовців та членів Комуністичної партії значить „самообвинувачення", від якого хоронить п'ята поправка до Конституції, і що признання членства в Комуністичній партії за злочин, обмежує свободу слова й зборів. Суддя Доглес, в імені меншости, нарікав, що „це перша заборона організації за те, що вона пропагує невинні ідеї, байдуже, чи ця організація є політичною партією, чи ні, означає злощасний момент в історії вільної країни. Здається, що цей момент надійшов у цій країні".

Найбільше крику підняла, очевидно, Комуністична партія Америки, включно з платними закликами на цілу сторінку важливих часописів: „Громадяни, це ваші вольності, ваші права в небезпеці... своїм рішенням Найвищий Суд поставив у небезпеку громадянські права всіх американців..." Так журиться за вольності громадян ця партія, яка власне використовує свободу слова і зборів на те, щоб колись під своєю владою їх же скасувати. І чимало громадян, а особливо ліберальні часописи теж видимо стурбовані якимсь маривом, що загрожує відібрати від американців їх традиційні громадянські права.... Зате тріюмфують Боб Кеннеді, головний прокуратор, Едгар Гувер з Федерального Бюра Інвестигацій, і всі ті, яких завданням є боротьба з комунізмом. Адже уряд чекає одинадцять років на те, щоб могти практично використати постанови закону Смита чи закону про внутрішню безпеку.

(юст)

В. Галайчук

„ЮРИДИЧНО НЕДОРОЗВИНЕНІ"

Буенос Айрес. — Франклин Д. Рузвелт вірив, що вистачило б йому одної розмови зі Сталіном, щоб навернути того старого грішника на добрий шлях. Стівенсон теж переціновував силу своєї аргументації у розмовах з південно - американськими лідерами. Як виходить з його заяви на пресовій конференції, після повороту з поїздки, він успів переконати південноамериканських державних мужів, що конфлікт з Кастром не є двобічний, бо створення комуністичного мостового причілку на Західній півкулі загрожує не лише ЗДА, але й усім латиноамериканським країнам. Двадцять американських амбасадорів у 20-ох латиноамериканських столицях працють в потім часу цілий рік, щоб з'ясувати поодиноким урядам ту, здавалося б, досить просту правду, але без успіху; аж ось приїхав містер Стівенсон, побалакав годину-дві з тим чи іншим президентом — і переконав. Виходить, що ще не перевелися блискучі дипломати формату Талейрана... На жаль — признається Стівенсон — не зумів він намовити дистингованих президентів, щоб зробили один простенький логічний висновок з того ствердження — щоб спільною акцією знищили той ворожий мостовий причілок, не залишаючи неприємної роботи на „імперіялістів" та „белішнистів" з Пентагону.

Діялог Стівенсона з тим чи іншим латиноамериканським президентом можна собі уявити приблизно так: „Чи вважаєте, що „соціялістична" Куба входить в систему „соціялістичних" держав?" — „На жаль, так" — „Що хоче поширити ту систему на Латинську Америку?" — „Ніде правди діти". — „Що має вигляди здійснити той задум?" — „Чому ні? Латинська Америка повна пролетаріату". — „Виходить, що треба зброїною усунути те небезпечне вогнище інфекції?" — „Крий Господи, це ж був би смертельний гріх проти священної засади невтручання! Ні, ні, краще загинути, ніж піднести руку на ту священну засаду..."

Таким чином засада невтручання виростає до розмірів фетиша, „табу", що стоїть понад інстинктами самозбереження, понад критичним розумом. Пригадується ментальність примітивних поганських племен, які не гасять хати, запаленої громом, бо це значило б противстанення гнівові богів. Пригадується теорія деяких соціологів, наприклад, Гурвича, що розвиток права починається так званою магічною фазою, коли то на сторожі правної норми стояв забобон; і насувається питання, чи міжнародноправна думка Латинської Америки не вертається до тієї фази?

У примітивних племен маги - жерці не вірять у забобони, але користуються забобонами, щоб накинути свою волю забобонним масам; подібно, мабуть, тепер у Латинській Америці, де слід вирізняти два аспекти, коли йде про зберігання засади невтручання.

Тут існують чинники, які боронять ту засаду раціонально, в ім'я окресленого, продуманого інтересу. Частинно йде про національний інтерес, кінець - кінцем легітимний, на який ми вказували в попередніх статтях: одні бояться відверто виступити проти Кастра, щоб не наразитися на бруталььну реакцію місцевих кастристів і просто таки комуністів; інші стараються виссати якнайбільше долярів з Вашингтону, вживаючи тактики „непокірного тетіятя". Але можливо, що сьогодні ламають списи в обороні невтручання також свідомі криптокомуністи, інфільтровані на керівні пости деяких латиноамериканських держав.

Старогрецький таємний агент зумів переконати троянців, щоб вони ввели славного коня в мури свого міста лише тому, що троянці психічно були наставлені на те щоб прийняти безкритично такий наївний трюк. Подібне і в Латинській Америці, з огляду на незадовільний рівень політичної і юридичної інформації. Там немає факультетів політичних наук, а як вони подекуди й існують, Мехіко, Бразилії та Аргентині, то на дуже низькому рівні і з скромними вигладами на кар'єру; дипломати формуються здебільше на правничих факультетах, і взагалі керівні пости знаходяться там, на зразок Третьої французької республіки, в руках правників або генералів. Правничі факультети здебільша не тримають кроку з розвитком західньої правничої думки — для деяких формаліст з останнім словом моди, інші не вийшли поза індивідуалізм, раціоналізм. Вплив тих доктрин можна бачити на забобонному зберіганні засади невтручання.

Індивідуалізм, сформульований французькими філософами 18 сторіччя і введений у позитивне право Наполеоновим кодексом, твердить, що лише одиниця, а не спільнота має права. Притаманний він також польській, зокрема шляхетській ментальності, знайшов вислів у відомій польській приповідці: „вольность Томку в своїм дому". Власник дому є необмеженим паном і може, наприклад, обернути свій дім на склад вибухових матеріялів, а сусіди не мають права перешкодити йому в цьому. Кастро має право, на основі т. зв. „національного самовизначення" наразити всю Латинську Америку на комунізацію, і всі латиноамериканські держави мусять терпеливо чекати не свою долю, бо всякий самооборонний відрух був би злочином інтервенції. Оце — характеристичний прояв індивідуалістичного думання яке виступає в міжнародній площі у формі засновування всього міжнародноправного ладу на т. зв. основних правах держав, відкидаючи права спільноти універсальної чи хоча б регіональної чи обстоювану католицькою доктриною природного права засаду спільного добра.

Раціоналісти — панівна філософічна течія 17 та 18 ст — розвинули були наскрізь статичну, штивну концепцію права. Висловив її Наполеон І, який вірив, що його кодекс збереже правосильність до кінця світу, і який гірко був розчарований, коли юриспруденція французьких судів нагинала параграфи до вимог життя.

Вихований під французьким впливом, латиноамериканський правник вважає, що раз прийнято до американського регіонального між-

(Закінчення на стор. 4-ій)

В. Кулиш

„Районовий бойовик"

(Гумореска)

На колгоспному паркані, коло сільради висіла стара „Правда", з якої чорною барбою кричало: „Сьогодні кіно! Районовий бойовик! Герой соціялістичної праці Тарзан! Початок тоді, коли приїде механік". А нижче хтось сердечно додав: „Дринсьте багато насіння, кіно довге".

На дванадцяту лущіння на землі, як снігу. А початку щось нема... Вдарили по прямому дроту до сусіднього колгоспу „Червоний колос". Заспаний сторож довгенько не міг докумекатися, про що мова. Нарешті сказав:

— Я напам'ять знаю усіх бугаїв колгоспу, а такого Таргана в нас споконвіку не було. І поки ви тут мені голову крутите, трясця вашій мамі, у мене ввесь колгосп розбіжиться...

Та все ж дізналися, що кіно виїхало ще зранку.

Аж ось дочекались. Поважно виринула з темряви ночі шкапинка, за шкапинкою те, що колись носило назву авта, а на авті кіно у вигляді скрині, на якій сидів Сашко Гордість, він же й кіномеханік. Вдразу хлопці розвісили між двома дубками всіяне плямами простирадло, яке названо екраном.

Коли все було готово, Сашко звернувся не то до себе, те то до присутніх:

— Товариші колгоспники і сидяща публіка! Сьогодні я вам покажу бойовик-тарзан. В деяких місцях він подертий з емульсії і перфорація у нього до чортової баби, але ви на те не звертайте уніимання. Коли де й забракне звуку, я заступлю, бо всі кіна знаю напам'ять... І ще одне просю я вас: не так голосно лускайте насіння, бо я нервовий, а зараз гасіть оте світло, що сліпить мої карі очі, і починаємо.

Від першого крику Тарзана попрокидалися всі ті, хто заснув або задрімав. Після другого прибіг міліціонер, що мав варту на другому кінці села. Але він так і залишився на місці, забувши за свої святі обов'язки, зворожений Тарзаном. Після третього (Сашко пустив голосника „на всі сто") загавкали пси з усього району, від чого у Тарзана волосся стало дибки. Сашко в міжчасі пояснював (забракло звуку):

— Оце, як бачите, тварина, які молока не дають і не пасуться. Називаються гіпопотами. Оті, що в воді — регопотами. Оті з довжелезними хвостами — крокодили. В тому шматку, що я викинув у сусідньому колгоспі, був такий, що від хвоста до голови мав 15 метрів, а від голови до хвоста 13.

Публіка делікатно ахнула. Сільський учитель, що сидів між присутніми, почухав у потилиці і сперечався крякнув.

— А зараз наступає африканська ніч! — заловив Сашко, і справді на екрані стало чорно, як у колгоспній стайні.

— Та я ж нічогісінько не бачу, — прошамкала якась бабуся.

— А що, ви хочете вночі бачити? — запитав Гордість голосом повним зневаги, склеюючи фільмову стрічку докупи.

І знов закричав Тарзан. Йому відповіли півні з усіх кутків села. Потім в чорних плям екрану загули слони, заревіли леви й тигри. Тут уже не витримали корови'ячі нерви. Рогаті дами замукали і, поламавши благеньку огорожу, кинулись задерши хвости, хто куди. Тарзан кричав, наче хто його різав.

У районі поставили на ноги всю міліцію. Начальник пошепки пояснював: „Американські парашутисти. Рятуйся, хто може!.."

По селах світили вогні й ширились чутки:

— Кинули на колгосп атомову бомбу!

Хтось кудись біг, гукав, плакали малі діти...

Тарзан не вгамовувався. Він верещав так, наче його щось вкусило. У районі почалась евакуація райкому партії, МВД палило архіви. Ніхто не знав, хто, що, до чого. Паніка охопила все живе.

За неповну годину Сашко Гордість лишився сам з Тарзаном та ще з якоюсь бабунею, що солодко спала, схилившись на лавці.

Побачивши, що далі нема кому висвітлювати програму, він щасливо позіхнув і ніжно вставив слово „кінець".

Ганна Ракоча-Білинська

ЖМУТ ДУМОК НА ЗАКІНЧЕННЯ ШКІЛЬНОГО РОКУ

(2)

Учителька навчила дітей гагілок і сказала, що в хороводах братимуть участь лише ті дівчатка, які матимуть українські народні одяги. Одним мами купували готові сорочечки в „Базарі", іншим самі вишивали, а малій Христині — бабця подарувала цілий одяг, з гордістю зазначаючи, що вона в ньому приїхала прямо з України, з Бойківщини. Вправді, з 14-літнього вихованки Карпат, що виросла серед природи („висока, як та сосна, бом у своєї мами росла"), на маленьку, дрібненьку 10-літню Христю стрій був трошки завеликий, треба було б поняку зашити — і спідничку та й хвартушину. А ге для нашої бабці це був найкращий стрій, і мала Христя проміняла з радости, що може брати участь в гагілкових хороводах. Друга бабця Христинки — елегантна пані — бігала за своєю внучкою з фотоапаратом, щоб увіковічнити на знімці „my beautiful Ukrainian girl."

Та не відкидати нам і того, що добре й гарне в американській школі. От, наприклад, закінчення шкільного року з „парадами". Пере устим Школи Українознавства повинні пристосовувати церемонії закінчення шкільного року до американських, особливо католицьких шкіл. Такі свята залишаються у дитини в пам'яті на ціле життя. Зворушливе враження робить остання спільна церковна відправа, чи Служба Божа. Наприклад, в Школі СС Василіянок (Філадельфія) учениці й учні 8 кляси, „градуанти", вбрані в церемоніяльних тогах, їхні молодші подруги з 7-ої кляси їх проводять: дівчата в ясних — легких суконочках, з віночком на голові, хлопці у темносиніх одягах. Усі приступають до Святого Причастя в наміренні майбутности випускників, бо ж вони вступають на нові шляхи у нових школах.

Сьома кляса теж готує прийняття - бенкет для своїх старших друзів. Бенкет не тільки з перекусками, але й програмою: співами, деклямаціями, прощальними словами, а випускник відповідають, дякують і теж прощаються, передаючи свої пости в школі молодшим друзям. А пости дуже важливі: опіка та охорона над дітьми на шкільних площах, на вулицях коло школи, на роздоріжжях — це хлопці, а дівчатка — опіка над дітьми в молодших клясах на перервах, під час полуденку, санітарна поміч.

Дехто з хлопців і дівчат були шкільними „кур'єрами", дбали про прапор, дзвінок, пильнували телефонічних викликів, як теж про порядок в цілій школі. Привчувалися до порядку, точности, докладности, словности і самостійности.

На самий кінець — парадне закінчення шкільного року т. зв. „ґрадуація", де вже присутні всі вчителі, батьки, рідня і знайомі.

Тут „ґрадуанти" на почесних місцях на сцені виступають із своїми продукціями, як прощальні слова та подяки за труди о. катехитові. Сестрам, учителям (по-англ. Р. Петришин), а по-українськи виголосила прощання і подяку, як теж слово про значення католицьких шкіл у вихованні молоді — Люба Ковалишин. Потім були продукції співочі в українській мові. В кінцевій частині допомагали дівчатка зі сьомої кляси.

Після цього о. парох Головінський та о. кан. Лободич роздали дипломи і нагороди. Були теж нагороди за пильність і добрі оцінки з українознавства, — їх дістала Люба Ковалишин (курс вищий) і Богдан Кантор (курс нижчий).

Найважливіша проблема тепер — брак фахових учителів для українознавства, як у школах парохіяльних, так і в школах українознавства.

Учительство, яке принесло зі собою жертвенність і любов до України, посвятило всі свої сили, вільний час і знання для виховання нового покоління в новій країні поселення — поволі відходить. Кадри наших учителів рідшають, а на їх місце нам треба конче виховати новий нарибок з теперішньої молоді. Мусимо шукати їх не тільки серед тих, що вже покінчили університети, але й серед студентства та абітурієнтів середньої школи.

Великі вимоги будуть поставлені до нового учителя, бо він — цей майбутній учитель — мало пам'ятає Україну або й взагалі її не знає. Учитель мусить сам пережити те українство, яке він має передати дітворі. Мусить віддатися цій шляхетній праці з ентузіязмом. Той новий учитель мусить вміти любити Україну і передати цю любов дітворі. Учитель повинен вміти цікаво передати дітям змагання наших дідів.

На з'їзді Шкільної Ради при УККА дня 25-го червня ц. р. влучно сказав проф. Стецюк: „Молодь приходить до нас (до шкіл українознавства) щоб набратися того українства, щоб не вчитися про Україну, але навчитися, як ту Україну полюбити. Треба лекції проводити новими методами. Молодь любить цікаву гутірку про Україну. Так треба вчити, щоб ту молодь зберегти для українства. Треба дати тій молоді українське серце".

Тож треба нам, старим учителям, знайти спосіб, як передати новим кадрам свої осяги, педагогічний досвід, — чи у формі курсів, чи позаочного навчання, листування, з'їздів, гутірок, як теж треба їх гуртувати в нашій Українській Громаді. Учитель повинен навчити не тільки читати й писати по-українському, але навчити любити і розуміти Україну і бути готовим в кожній хвилині боронити її честь. Шкільна Рада при УККА — наша найвища шкільна установа, повинна ще цього року подбати про таке вишколення нових кадрів.

НАШИМИ ЩЕДРИМИ ПОЖЕРТВАМИ ЗБУДУЙМО У ВАШИНГТОНІ ПАМ'ЯТНИК, ДОСТОЙНИЙ ВЕЛИКОГО ШЕВЧЕНКА, УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ І АМЕРИКАНСЬКОЇ СТОЛИЦІ!

ВІСТІ НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМ. ШЕВЧЕНКА В ЗДА

Засідання Управи. — Підсумки Конгресу Вільної Науки і проблеми Збірника

Управа Наукового Т-ва ім. Шевченка в ЗДА відбула за час від появи останніх „Вістей" (ч.34 „Свободи" з 28 лютого ц. р.) два пленарні засідання: 21 квітня і 9 червня ц. р., не враховуючи засідань Президії.

На першому зі згаданих засідань, що йому проводив заступник голови проф. д-р О. Андрушків, обговорювано справу підготови до Другої сесії Світового Конгресу Української Вільної Науки, що відбудеться 9 і 10 вересня ц. р. у Ню Йорку, його науковий зміст, характер та потребу збирання фондів на нього. Та сесія відбудеться частинно в Колумбійському університеті в Ню Йорку, частинно в Українському Інституті Америки.

Проф. д-р В. Стецюк склав звідомлення про висліди Першої Сесії Конґресу. Підсумки того Конґресу оформив в окремій писаній доповіді, яка повинна б появитися у Збірнику кращих доповідей, виголошених на тому Конґресі. Приготовано вже до друку вибір таких доповідей, але — на превеликий жаль — НТШ не розпоряджає фондами для видання його. Всі присутні члени Управи висловились про необхідність видання такого Збірника, який став би живим пам'ятником у честь Патрона Товариства.

На засіданні Управи 9 червня ц. р., що відбулося під головуванням голови Т-ва проф. д-ра Романа Смаля-Стоцького, поруч із звітами директорів Секцій обговорювано справу Комісій, конференцій, видавничі, фінансові, канцелярійні і біжучі, а між ними — прийняття нових членів (про що мова окремо).

З наукової діяльности членів НТШ

1. Проф. д-р Михайло Пап, Джан Карол університет, Клівленд, був 15 квітня в Милвокі, Виск. головним промовцем на Конгресі National Federation of Catholic Students у Mount Mary College і виголосив доповідь "Basic Problems of American-Soviet Relations."

Доповідь проф. Папа "Soviet Education" появилася як Paper No. 8 of the Slavic Institute, Marquette University.

2. Проф. д-р Ігор Каменецький, Мишиген університет, заступав свою школу на конвенції American Academy of Political and Social Sciences у Филаделфії. Його праця "Secret Nazi Plans, A Study of Lebensraum Policies in Eastern Europe" саме появилася у Букмен Ассошіейтс в Ню Йорку.

3. Д-р Степан Горак оголосив працю "Poland and her National Minorities, 1919-1939."

4. Проф. д-р Леонтій Людомир Дмоховський, Тексас університет, оголосив три праці: "Viruses and Tumors" у журналі Science за лютий 1961 року, "Bovine Ocular Squamous—Cell Carcinoma" (разом з групою американських науковців) у Journal of the National Cancer Institute, що Департамент Здоров'я перевидав окремою відбиткою) і "The Viral Etiology of Leukemia", виконана на підставі окремого grant-у National Cancer Institute. Появилась у Progress Medical Virology, Vol. 3, 1960.

5. Д-р Юрій Фединський оголосив на 12 сторінках критику праці Government, Law and Courts in the Soviet Union and Eastern Europe, Praeger 1959 у Indiana Law Journal, за весну 1961.

6. Проф. д-р Пантелеймон Ковалів закінчив обширну працю в англійській мові "Slavic Phonemes, Origin and Historical Development."

7. Проф. д-р Роман Смаль-Стоцький, Маркет університет, публікує в наступнім числі Ukrainian Quarterly розвідку про праці UNESCO.

Проф. Р. Смаль-Стоцький виголосив на наукових з'їздах і академіях з нагоди Шевченкового року промови в Ню Йорку, Питсбурґу, Филаделфії, Мілвокі, Шикаго і Торонто, перевівши наради з деякими місцевими Осередками НТШ.

Нові видання НТШ

Пейперс ч. 14 (Б. Кравців: Федькович в нових літературознавчих публікаціях), ч. 15 (П. Павлович: Шевченкова спадщина і М. Коцюбинський), — Записки НТШ том 168 Збірник Філологічної Секції ч. 29). П. Ковалів: Основи формування української мови в порівнянні з іншими східньослов'янськими мовами), Просідінґ Математично - Природописно - Лікарської Секції НТШ том 4 з працями професора д-ра О. Андрушкова (дві праці), проф. С. Кулика, проф. д-ра П. Шулежка, (дві праці), проф. д-ра М. Зайцева, проф. д-ра О. Архімовича, проф. П. Зеленого, проф. Т. Великохатка, проф. д-ра Ю. Руссова, проф. д-ра Ф. Украдиги, (дві праці), д-ра Р. Лисяка, проф. д-ра П. Шумовського, в англ., франц., і нім. мовах. В приготуванні згл. в друку є: Б. Береста „Історія українського кіна", Пейперс ч. 16 (проф. д-р Р. Смаль - Стоцький: "Discrimination and Bias in Two UNESCO Publications" (Пейперс ч. 17), проф. д-р Р. Смаль - Стоцький: „Мазепинські традиції") новий випуск Бібліотеки Українознавства в пам'ять замучених науовців, Записки НТШ том 171, з працями проф. д-ра Г. Лужницького, проф. д-ра В. Ящуна і В. Дорошенка, та Записки том 172 (Збірник філологічної Секції НТШ ч. 28) на пошану акад. проф. д-ра Степана Смаля - Стоцького, з працями проф. д-ра К. Кисілевського (який одночасно зредагував цей том Записок), проф. О. Ціцика, д-ра Л. Луцева і д-ра І. Новосівського. В тому томі Записок поміщено також передрук праці Степана Смаль - Стоцького „Українська мова, її розвиток і прикмети".

Видання Англомовного Збірника про Львів находиться вже в кінцевій стадії видання, яке появиться в найближчих тижнях.

Д-р Є. Омельський перевидав власним коштом книжку О. Панейка „Українська стенографія" як видання НТШ в ЗДА.

Дальші випуски серій „Пейперс" будуть появлятися тільки при матеріяльній піддержці авторів, що виходять в цій серії видань НТШ.

Нові звичайні члени і члени-прихильники

Прийнято таких звичайних членів: проф. Олена Василева, Ню Йорк, інж. хем. Анатоль Вовк, Рагвей, інж. агр. Станислав Макар, Медизон, проф. д-р Лев М. Охримович, Вайнона, д-р Володимир Савчак, Бронкс, мгр. Олександер Смаль, Нюарк, Ігор Соневицький, Бронкс, о. Ісидор Сохоцький, Шемокин, мгр. Марта Богачевська, Филаделфія, Па., мистець-маляр Антін Малюца, Ню Йорк, Н. И., д-р мед. Ілярій Н. Домбчевський, Йонгставн, Огайо, д-р мед. Михайло Я. Марків, Филаделфія., Па. В члени - прихильники прийнято адвоката Дж. А. Демера, Стронгсвилл і д-ра мед. Миколу Дейчаківського, Клівленд, Огайо.

Нові Комісії

Для пожвавлення праці Секцій покликано до життя нові Комісії, в Історично - Філософічній Секції, а саме: Історичну Комісію (голова проф. д-р В. Ленцик), Мистецтвознавчу Комісію (голова проф. д-р В. Січинський), Комісію дослідів спадщини М. Коцюбинського (голова П. Павлович) і Комісію реґіональних дослідів (голова ще не обраний). До цієї останньої Комісії запрошено як референтів проф. д-ра В. Лева і проф. д-ра В. Ленцика. Мгр. Л. Храпливу запрошено як зв'язкову з молодими науковцями американських коледжів і університетів. Реферат молодих науковців веде проф. д-р Богдан Винар, Денвер.

АНДРІЙ ПАЛІЙ

(Замість грудки землі на його могилу в Торонті)

В останніх роках український господарсько - кооперативний світ утратив багато передових діячів, довголітніх провідників і керманичів західньо-українського господарського життя, таких як Степан Кузик, Євген Храпливий, Юліян Шепарович, Юліян Павловський, Ольга Бачинська, Остап Луцький, Денис Коренець, Ілярій Ольховий, Ілля Сем'янчук, Олександер Зибенко, Дмитро Кульчицький, Михайло Лазорко, Микола Капуста, а в четвер 11-го травня відійшов у вічність ще один передовий громадський діяч, визначний кооператор, співорганізатор славного і могутнього між двома світовими війнами „Маслосоюзу", інженер Андрій Палій.

Покійний належав до тієї групи української провідної верстви, яка після катастрофи наших визвольних змагань не тільки не заломилася, але з нечуваним розмахом кинулася до органічної, конструктивної праці і своїми успіхами стримала, а то й заломила жорстокий польський наступ на західньоукраїнські землі. Ця наша провідна верства, підтримана українським народом, своїми осягами привела до того, що напередодні другої світової війни, хоч формально тривала ще польська держава, сперта на поліції, жандармерії, на війську та цілій хмарі урядовців, по суті, в тій же державі існувала вже друга, українська держава, духова і господарська, сперта на свідомості мільйонової маси українських громадян, які чекали тільки на пригожий момент, щоб ту державу духа, державу українського організованого господарського життя закріпити за собою правно, звільняючись якимсь чином від окупанта.

Інж. Андрій Палій, ідучи у першій лаві цих наших провідників, на господарському фронті виґравав майже всі битви за буття та існування української молочарської кооперації в Галичині, і в цьому його велика заслуга.

Андрій Палій народився 1-го грудня 1893 р. в селі Кривотули, пов. Товмач у Західній Україні. Батьки його, Михайло і Юлія з роду Пех, послали малого Андрія, по закінченні народної школи, до гімназії в Станиславові, яку він з відзначенням закінчив у 1914 році.

У 1915 р. Андрія Палія покликали до австрійської армії, де закінчив він у 1917 році старшинську школу ступнем четаря (ляйтенанта) і, як фронтовий старшина, служив до кінця першої світової війни.

По розвалі австро-угорської монархії, у листопаді 1918 р. зголосився А. Палій в ряди Української Галицької Армії і в ранзі поручника служив до половини 1919 року, коли то ціла гірська бриґада під напором поляків перейшла до Чехо-Словаччини, де була інтернована. Одержавши з табору студійну відпустку, Андрій Палій у вересні 1919 року розпочав агрономічні студії на чеській Політехніці в Празі, які закінчив 29 травня 1922 р. дипломом інженера-агронома з дуже добрим успіхом. Після цього ще рік студіює на цукроварсько-ферментаційному відділі хемію. В тому часі був головою Української Студентської Громади в Празі.

Восени 1923 р. А. Палій вертається до батьків у Станиславові, (батько був цеховим майстром-стельмахом), де, заохочений дир. Ю. Шепаровичем, тоді директором Повітового Союзу, включається до кооперативної праці в молочарському секторі.

В тому часі у Станиславові, дивним збігом обставин, опинилося кілька добрих молочарських і інших господарських фахівців, що покінчили високі школи в Чехо-Словаччині, відбули там практику і з набутим досвідом стали до реформаторської господарської праці на рідній землі.

Інж. А. Палій ввійшов до першої управи завмерлої в часі війни станиславівської філії Крайового Молочарського Союзу в Стрию із інж. Іваном Остап'яком і селянином кооператором Федором Глумом. Першим організатором повоєнного українського молочарства став Олекса Лис, який для поширення організаційної праці стягнув з Рудеччини другого організатора, повнокваліфікованого молочарського фахівця із студіями в Чехо-Словаччині, Андрія Мудрика.

Так обсаджена станиславівська філія Молочарського Союзу, скоро переросла свою централю, і тому не диво, що на найближчих загальних зборах цієї ж централі, 25-го березня 1924 р. до Дирекції обрано А. Мудрика і інж. А. Палія, як заступника. Рік пізніше, 28-го березня 1925 р., інж. А. Палія вибирають уже до Дирекції і передають йому керму торговельних та адміністраційних справ Союзу. А. Мудрик — організаційні і технічні справи, а Ольга Бачинська — книговодство. Так обсаджена Дирекція Крайового Молочарського Союзу в Стрию, а пізнішого „Маслосоюзу" у Львові розпочала свою відповідальну працю, яка незабаром увінчалася гарними успіхами, що стали гордістю цілого українського кооперативного руху і славою цілого українського народу. Про початки цієї праці інж. А. Палій з нагоди 40-річчя „Маслосоюзу" писав у „Госп. Кооп. Житті" (ч. 6. 1947): „Важкі були умовини праці на порозі відновлення діяльности Союзу, коли доводилося починати роботу без ніяких (дослівно!) матеріяльних засобів у централі з таким же мізерним станом по молочарнях, які не були навіть самостійними підприємствами. Не було також виглядів у чужій неприхильній нам державі на зовнішню поміч. Треба було здатися виключно на власні сили, а в першу чергу на нових співробітників, які спершу безкорисно або за мінімальною винагородою взялися за це діло. За їх прикладом пішли працівники кооператив та деякі ідейні громадяни, які то в початках давали дарову працю, безплатні приміщення для молочарень, безплатні підводи і т. п.".

У висліді цієї наполегливої ідейної праці „Маслосоюз", під кермою інж. А. Палія та дир. А. Мудрика, з малого підприємства в Стрию виріс на одну із найповажніших наших кооперативних централь у Львові

„Маслосоюз" перед другою світовою війною, за 15 літ своєї праці, мав у різних містах 9 Відділів (Стрий, Львів, Станиславів, Коломия, Перемишль, Тернопіль, Луцьке, Катовиці і Вельськ — два останні на корінних польських землях), 3 склади (Самбір, Дрогобич і Чортків) та 57 крамниць, з того 27 у Львові, а 30 в інших містах, де були Відділи і Склади „Маслосоюзу". Крім цього „Маслосоюз" вів 7 сезонових крамниць у курортних місцевостях, а саме в Гребенові, Ворохті, Татарові, Яремчу, Косові, Заліщиках і Трускавці.

Для порівняння вислідів праці „Маслосоюзу", зокрема в торговельній ділянці, яку вів і за яку відповідав інж. А. Палій, варто згадати, що достава масла до „Маслосоюзу" в 1924 р. становила всього 41,512 кг, а в 1938 р. дійшла вже до 2,947,551 кг. Торгги „Маслосоюзу" за цей час зросли з 200,000 зл. у 1924 р. на 12,118,000 зл. у 1938 році. Організаційно (домена дир. Мудрика — АК) „Маслосоюз" зумів об'єднати майже всі українські кооперативні молочарні, яких у 1924 р. було всього 39 і які охоплювали коло 100 сіл, а в 1938 році було вже 136 великих районових молочарень, які охоплювали коло 3,000 сіл та 205,250 господарств. Подібно з людськими силами. Коли з початком 1924 р. в „Маслосоюзі" працювало всього 4-и особи, то в 1938 р. число працівників зросло вже до 300 осіб, не враховуючи кількох тисяч працівників у районових молочарнях з ветеринарними лікарями, інженерами-агрономами, господарськими й технічними управителями.

З початком 1924 р. „Маслосоюз" містився в трьох невеликих кімнатах у Стрию, а в 1938 р. мав уже власні великі забудовання у Львові та в інших містах, де провадив крім гуртової та роздрібної торгівлі молочними продуктами, 8 модерно устаткованих міських молочарень, 2 сироварні і бриндзярню, птахом'ясарню для забою та збуту домашньої птиці, власні ясшні магазини, заготівлю меду і рибних консерв, механічну холодильню посмности 170,000 кг. масла, ляболаторію, машиновий відділ з усіма молочарськими машинами, технічно-будівельне бюро, столярські, слюсарські та боднарські майстерні, власне видавництво з місячником „Кооперативне Молочарство" та однорічну молочарську школу в Стрию, яка кожного року випускала 20-40 молочарських фахівців. Про працю української молочарської кооперації в 1941 - 44 рр. та її специфічну ролю в тому часі вже й не згадую.

Всю цю велетенську роботу вела від 1924 до 1944 року незмінна дирекція „Маслосоюзу", яку очолював інж. А. Палій. Він, як торговельний директор, старався розбудувати внутрішній ринок на українське масло, але не забував і про закордонні ринки. Він був той, що показав українській кооперації шлях на збут сільсько - господарських продуктів закордоном. Масло, випродуковуване українськими кооперативними молочарнями із зеленою конюшинкою та знаком „М. С.", було такої високої якости, що дуже скоро здобуло собі ринок Великої Британії, Франції, Еспанії і навіть доходило до ЗДА та Палестини.

На внутрішньому ринку „Маслосоюз" мав великий на політику цін вплив, і в цій ділянці інж. А. Палій присвячував багато уваги.

В тому ж самому часі інж. А. Палій активно співпрацював у Раді Ревізійного Союзу Українських Кооператив, в Раді „Сільського Господаря", деякий час був головою „Молодої Громади" у Львові, містоголовою руханкового Т-ва „Сокіл-Батько", стояв у проводі Карпатсько-Лещетарського Клюбу та в багатьох інших організаціях і установах.

В часі першої окупації західньо-українських земель большевиками він, як і багато інших передових кооператорів, залишився у Львові, бо вважав, що йому не випадає покидати установу, яку очолював 15 років і її майно залишати напризволяще, але скоро пізнав большевицьку дійсність та її забріхану систему і в січні 1940 р. при допомозі німецьких друзів, виїздить до Німеччини, де якийсь час завідує Відділом „Маслосоюзу" в Катовицях, а згодом усіма Відділами, що залишилися на німецькому боці. У червні 1941 р. повертається до Львова, де разом з дир. А. Мудриком, інж. М. Хронов'ятом і іншими „маслосоюзниками", відновивши діяльність „Маслосоюзу" і цілої молочарської кооперації, знову стає на чолі цього кооперативного сектора аж до другої окупації українських земель большевиками в 1944 році.

В тому часі поза кооперативною роботою брав ще участь в інших громадських установах, зокрема був членом Військової Управи-допоміжного органу при творенні Дивізії „Галичина".

У 1944 р. інж. А. Палій покинув Львів і „Маслосоюз" назавжди. Спершу переїхав до Любену на Долішньому Шлезьку, опісля до Відня, а вкінці до Бльонгофен в Баварії, звідки у червні 1948 року виемігрував до Канади, де оселився в Торонті із своєю родиною.

В Канаді спершу працював як робітник у Борден Компані в Торонті, пізніше в українській молочарні Роджерс Дейрі, а від 1952 р. був деякий час управителем М-С Молочарської Спілки і мріяв про якесь більше українське молочарське підприємство. Але ні місцеві умовини, ні стан його здоров'я не дозволили йому цю ідею зреалізувати.

Помер інж. А. Палій ненадійно в Едмонтоні, куди виїхав у ділових справах, вночі з 10-го на 11-го травня о год. 0.10 після півночі. 11-го травня тіло його перевезено до Торонта, де й відбувся похорон.

Покійний залишив дружину Анну з дому Паляниця, одружився в 1925 році, і доньку Ліду, відому пластову діячку.

Бл. п. інж. А. Палій заслужив собі на кращу і повнішу згадку, а цих кілька загальних інформацій про нього хай будуть від мене, як колишнього працівника „Маслосоюзу", замість грудки рідної землі на Його свіжу могилу.

Інж. Андрій Качор

Українська хроніка

● Таїса Богданська, піяністка й учителька музики з Нюарку у ЗДА виступила дня 28-го травня ц. р. із фортепіяновим рециталем в Літературно-Мистецькому Клюбі в Торонті. У програмі цього рециталю були виконані нею по-мистецьки твори Баха, Бетговена, Брамса, Мендельсона, Шуберта і Шопена і з українських Лисенка і Косенка.

● Українська спільнота у Бразилії плянує створити український музей у Прудентополі. З конкретним проєктом в цій справі виступив на сторінках часопису „Праця" о. Іриней Вигорницький, ЧСВВ, поміщуючи заклик в цій справі й інформацію, що треба збирати і куди відсилати.

● Центральна Управа Спілки Української Молоді що її осідок є у Брюсселі в Бельгії, випустила з нагоди сторіччя з дня смерти Т. Шевченка спеціяльний „Шевченківський олівець" (стильо) з портретом Шевченка, з датами 1861-1961 і надписом „Свою Україну любіть". Олівець буде продаваний по всіх країнах поселення української еміґрації.

В ЧСР згинуло 108 рудокопів

Прага. — 108 робітників згинуло в копальні вугілля в Дольна Суче за 180 миль на південний схід від Праги від підземного вибуху газів. Катастрофа сталася в минулу суботу 8 липня на глибині 400 ярдів. Спроба рятування робітників в підземному обширі, охопленому огнем вибухом, тривала до півночі, але не вдалося погасити пожежі, що поширилась внаслідку вибуху і тому була небезпека дальших вибухів та загарення рятункових залог. Це найбільша рудокопна катастрофа в Чехословаччині від 1946-го року, коли-то вибух в Когіндорі в північній Чехії вбив 252 робітників.

● До Женеви прибув американський амбасадор в Об'єднаних Націях, Адлей Стівенсон, який виголосить промову на сесії Економічної і Соціяльної Ради Об'єднаних Націй. У короткій заяві на летовищі Стівенсон заявив, що коли відвернутись спиною до деяких націоналістичних скрайностей — видно в Европі „багато творчого й конструктивного".

ВІДКРИТТЯ ПАМ'ЯТНИКА Т. ШЕВЧЕНКОВІ У ВІННІПЕҐУ

(Закінчення зі стор. 1-ої)

ні імпрези, зв'язані з ним. Безпосередньо після відкриття відбувся у вщерть виповненій великій авдиторії величний концерт, виступами хорів і симфонічної оркестри, оперового співака Мирослава Скали - Старицького та деклямацію корифея української сцени Йосифа Гірняка, — з промовами представника Британської Корони Е. Виллиса і віце-президента КУК І. Г. Сирника. Симфонічною оркестрою і хорами диригував Я. Барнич, а самою оркестрою проф. Лев Туркевич. На концерті були приявні м. і. Дж. Діфенбейкер з дружиною та всі інші достойники, а удекорована великим портретом Поета заля на кругло 2.000 осіб могла помістити тільки частину тих, що бажали там бути.

Велика промова прем'єра Дж. Діфенбейкера на бенкеті

Бенкет відбувся о год. 7-ій веч. у великій залі готелю Марлборо, але і вона могла помістити тільки малу частину тих, що хотіли бути свідками церемоній двох великих Шевченківських днів Вінніпеґу. Господарем бенкету був проф. П. Юзик, що представляв гостей. Початкову молитву провів ВПреосв. Максим Германюк, а кінцеву — ВПреосв. Іларіон Огієнко. Головним промовцем на бенкеті був знову прем'єр Канади Джан Діфенфейкер. Промову цього державного мужа передавали всі радіо-телевізійні стації від берега до берега Канади. Прем'єр Діфенбейкер розпочав промову від одвертого признання, що сльози зворушення змочили його очі біля пам'ятника Тарасові Шевченкові. Опісля висловив найбільше признання і подав волелюбному українському народові і українським поселенцям в Канаді, при чому подав характеристику Канади, як мозаїку багатьох груп і різних культур, а не „перетоплюючого глечика" багатьох в одну іншу цілість. Вкінці прийшло політичне експозе голови уряду Канади в актуальних справах. Прем'єр пригадав свій виступ з вересня минулого року в Об'єднаних Націях. Коли Хрущов перфідно говорив про потребу визволення всіх африканських народів, то він, Діфенбейкер „зібрав все своє знання української мови, щоб сказати Хрущову по-українськи: чекай!" Дальше, відомо, як прем'єр Діфенбейкер говорив про поневолених Москвою українців і інші народи та як брутально ще й досі реаґує на той його виступ Москва. Заторкнув прем'єр ще й такі проблеми, як роззброєння, Берлін, Об'єднані Нації, Кувайт, і вкінці знову вернувся до Шевченка та його безсмертних ідеалів, які „зобов'язують нас усіх та здійснювання яких повинно бути ціллю нашого життя". Щирість і безпосередність промови Дж. Діфенбейкера тримали в найбільшому напруженні приявних українців, що опісля з великим ентузіязмом дякували своєму прем'єрові за його прихильність.

Представник УКК, головний предсідник УНСоюзу Йосип Лисогір „адоптує" прем'єра Діфенбейкера

Крім промови прем'єра Діфенбейкера були ще й інші промови, але черговим виступом, який знову викликав бурю оплесків, був виступ представника Українського Конґресового Комітету Америки, головного предсідника Українського Народного Союзу Йосипа Лисогора, що разом з гол. секретарем УНС та секретарем Комітету Пам'ятника Шевченкові у ЗДА д-р Я. Падохом і ред. А. Драганом взяв участь в усіх урочистостях, зв'язаних з відкриттям пам'ятника Шевченкові. Оплески не вмовкали зокрема тоді, як Й. Лисогір „адоптував" прем'єра Джана Джорджа Діфенбейкера до українців, назвавши його „Іваном Юрієм" та висловивши для нього подив, пошану і вдячність також американських українців. Як видимий знак цих почувань Й. Лисогір передав Прем'єрові число видаваного УККА англійською мовою „Бюлетеню" з жовтня мин. року, в якому був опис і коментар пам'ятного виступу прем'єра Діфенбейкера в ОН. Дальше, Й. Лисогір вітав канадійських українців та від УККА ґратулював їм за найвеличавіші в історії українців у новому світі Шевченкові дні, інформуючи водночас про підготову до подібного діла й їхніх братів на південь від ріки святого Лаврентія, в З'єдинених Державах.

Молодь у пошані Шевченкові

Поза врочистостями самого відкриття пам'ятника Шевченкові, найбільш масовою і найбільш зворушливою імпрез, зв'язаних із цим відкриттям, був поклін української молоді Шевченкові, що відбувся попереднього дня, в суботу 8 липня ввечері у по береги аповненій залі Манітобської арени, що нараховує 12.000 місць. Серце могло з радости вискочити з грудей, приглядаючись сотням і тисячам молоді, які, як маковий цвіт, виступали у тому показі, — юнаків, що пашіли здоров'ям і життєрадістю, і тих малих і найменших малят, що в числі 5 сотень, в національних одягах, тримаючись за руки, дослівно дряпались по сходах на велику сцену, щоб там співати „Славу Кобзареві". Танці, хороводи, вежі, — і знову танки і знову хороводи сотень-сотень — чи може бути щось миліше для ока й надійніше для серця і душі?!

До всіх тих імпрез і справ ще вернемось в наступних числах. На цьому місці ще лиш коротко слід згадати:

— в тому самому часі відбулась у Вінніпеґу ціла низка інших імпрез, між якими й з'їзд Українських Канадійських Ветеранів та Організаційна Конвенція Українських Професіоналістів і Бизнесменів Канади, в результаті якої створено крайову організацію, —

— між учасниками святкувань були люди з усіх провінцій і кінців Канади, а багато їх, особливо з східних провінцій, приїхали зорганізованими спеціяльними потягами,

— приявні були численні українці з ЗДА, зокрема Шикаґа, звідки Ліґа зорганізувала прогулянку також окремим потягом,

— між учасниками були численні канадійці й інших походжень, а англосаси висловлювали в приватних розмовах жаль, що тих врочистостей не бачить королева Єлисавета,—

— всі імпрези мали повне покриття в місцевій і крайовій пресі та в радіо і телевізії, а окремий штаб працівників вислала радіовисильня СіБіСі з спеціяльним представником Е. Шульгином для своєї французької сіті, —

— було враження, що Вінніпеґ цілком українське місто, бо не тільки маяли українські прапори, але й обслуга в готелях, шофери таксівок, продавці в крамницях і мальовничі своїми одягами „мавнті" (кінні поліціянти) здебільша або говорили по-українськи, або — як запевняли — були бодай „посвоячені" з українцями, —

— представники УНСоюзу, використовуючи свій побут в Вінніпеґу, мали цілий ряд зустрічей і ділових нарад.

Відкриття пам'ятника та зв'язані з цим імпрези, мабуть, не мають собі рівних в розвитку і житті українців в Новому Світі. Канадійські українці записали в минулу суботу й неділю велику і справді світлу сторінку не тільки власної історії, але й історії України і Канади.

Зовнішня Монголія рада би нав'язати дипломатичні взаємини з ЗДА

Москва. — Сеномін Любзан, зовнішньо - монгольський амбасадор в Москві, СССР, повідомив шарже д'афер американської амбасади в Москві Едварда Фрірса,що уряд Зовнішньої Монголії готов переговорити із ЗДА про нав'язання нормальних дипломавичних відносин . Ця зовнішньо-монгольська заява прийшла у зв'язку з бажанням ЗДА „перевірити", наскільки Зовнішня Монголія є повним сателітом Москви, чи теж має якусь частину дійсної незалежности. Очевидно, що та відповідь Зовнішньої Монголії прийшла також після обміркування справи на Кремлі і під диктатом Москви, яка 13-го березня 1921 року проголосила Зовнішню Монголію „незалежною республікою", окупувавши її своїми військами. В грудні минулого року ЗДА спротивились прийняттю Зовнішньої Монголії до Об'єднаних Націй саме на тій основі, що та „держава" є насправді совєтською провінцією. Але уряд президента Кеннеді буцім-то готов перевірити те становище та визнати Зовнішню Монголію і вислати туди свого амбасадора. За американськими коментарями, такий проєкт має свої „за" і „проти": найбільшим політичним „мінусом" визнання Америкою Зовнішньої Монголії було б затвердження ще одного створеного Совєтами доконаного факту, а найбільшою практичною користю було б те, що амбасада ЗДА в Зовнішній Монголії могла б так мовити безпосередньо стежити за подіями і течіями на Далекому Сході та зв'язками між Москвою і Пейпінгом. Вільний Китай рішуче протестує проти визнання Зовнішньої Монголії, яку вважає частиною Китаю.

В Клівленді зорганізувалася Інформаційна Рада в справах комунізму

Клівленд, Огайо. — 8-го липня група виховників, релігійних провідників і підприємців зорганізувалася на те, щоб алярмувати громадянство про методи праці, історію і небезпеку від комунізму. Ця організація з а ікорпорувала себе як Клівлендська Інформаційна Рада в справах комунізму. Очолює її монсіньйор Лоренс Кегілл, президент Коледжу Ст. Джана. Головна ціль цієї Ради це „інформації про комунізм всіми можливими засобами." Рада хоче звернути увагу на небезпеку від комунізму, але не так, як це робить Товариство ім. Джана Бирча. Клівлендська Рада хоче „показувати американцям факти про комунізм", і не хоче нападати на окремі особи, як це роблять члени Товариства ім. Бирча.

„ЮРИДИЧНО НЕДОРОЗВИНЕНІ"

(Закінчення зі стор. 2-ої)

народного права засаду невтручання, то вона мусить зберегти правосильність довіку. Він не бере в рахубу, що ця засада була прийнята в окреслених історичних умовинах, які в міжчасі ґрунтовно змінилися. Конкретно: була прийнята в той час, коли не було й мови про совєтський імперіялізм, а протиставилися демократії лише традиційні латиноамериканські диктатури, ізольовані одна від одної, які були лихом чисто льокальним, не загрожуючи поширенням на решту континенту. Що, тим самим круціята Вудро Вилсона проти тих диктатур не мала уґрунтування в міжнародному праві; що, таким чином, протидиктаторські виступи не приносили користи Південній Америці.

Чому тоді латиноамериканський правник все ще возиться із своєю засадою невтручання, мов баба зі ступою? Чому не піддасть її ревізії, конфронтуючи з сьогоднішньою історичною дійсністю, з вимогами дійсности? Тому, що від раціоналізму він перескочив просто до формалізму, чи пак до доктрини „чистого права", яка була поширена в Европі між двома світовими війнами, але вже пішла в забуття, втримуючись лише у деяких латиноамериканських факультетах. А „чистий" правник повинен замкнутися у вежі з слоневої кости із своїми правними нормами: було б нижче його правничої гідности конфронтувати ті норми з соціяльною дійсністю, яка є, з формалістичного погляду, „суєта суєт". Одним словом: факультет, зорієнтований на доктрину чистого права, призвичаює правників обертатись спиною до життя.

Для раціоналіста право є антологією моральних максим та золотих думок; для формаліста — світом логічних спекуляцій, атрактивним для витончених суперінтелектуалістів. Ні одні, ні другі не добачають у праві звичайного інструменту, знаряддя „соціяльної інженерії" — типово англосаське поняття чуже для латинської ментальности, — знаряддя організації соціяльного ладу, наладнання міжлюдських взаємин. Учора засада невтручання була оборонною зброєю сьогодні, в руках правника вихованого на індивідуалізмі раціоналізмі та формалізмі вона стала своєрідним „опіюм латиноамериканських народів", який, в руках інфільтрованих анестезистів, присипляє ті народи, паралізує їхній інстинкт самозбереження і віддає безборонних під ніж бородатого хірурґа з Гавани.

Відомий совєтський правник Пашуканіс доказував свого часу, що Совєтам не треба ніякої окремої міжнародноправної доктрини, бо вистачить їм західнього міжнародного права та міжнародноправної науки. Пашуканіс, за надто велику одвертість помандрував під стінку, але його ідея живе: у 1938 р. Вишинський проголосив поворот до традиційної міжнародноправної доктрини — і з того часу совєтська дипломатія експлуатує ту доктрину з повним успіхом в ОН („вето") і поза ними. Запряження американської засади невтручання до воза совєтського імперіялізму можна вважати за рекорд. Сьогодні повинні побудувати Пашуканісові пам'ятник.

Негр Вівер найменований на асистента секретаря праці

Гаянніс Порт, Массачусетс. — Президент Кеннеді повідомив 8-го липня, що негр Джордж Л. П. Вівер буде найменований на асистента секретаря праці в справах міжнародних проблем. Це вже другий негр в цій країні, що займає визначне становище в уряді Кеннеді, бо першим є Роберт С. Вівер, який є директором Будівельної Адміністрації. Джордж Вівер займе пост після республіканця Джорджа Кебота Ладжа, який, мабуть, буде старатися здобути те сенаторське становище, яке займав президент Кеннеді і яке тепер займає з номінації демократ Бенджемін Смит. В 1962-му році має відбутися вибір нового сенатора. З демократів має змагатися за цей пост брат Президента — Едвард М. Кеннеді.

Спорт

Календарець змагань Міжнародної Футбольної Ліґи

Вівторок, 11-го липня в Монтреалі на Молсон Стадіоні, Конкордія, Канада — Рапід, Австрія.

Середа, 12 липня, год. 7:30, Еспаньйоль, Еспанія — Червона Зоря, Югославія; год. 9:30, Дукля, Чехословаччина — Монако, Монако, на Польо Ґравндс в Ню Йорку.

Четвер, 13 липня, в Монтреалі на Молсон Стадіоні, Рапід, Австрія — Пета Тіта Тіква, Ізраїль.

Неділя, 16 липня, год. 2:30, Червона Зоря, Югославія — Шемрок Роверс, Ірляндія; год. 4:30, Дукля, Чехословаччина — Еспаньйоль, Еспанія, на Польо Ґровндс в Ню Йорку.

Відійшли від нас
Члени Українського Народного Союзу:

БЕЧАК Іван, народж. 1896 р. в Ліську, помер 25-го червня 1961 р.

ВАСИЛЬЧАК Степан, нар. 1918 р. у Ледкин ,Па., помер 26-го червня 1961 р.

ДОБРЯНСЬКИЙ Іван, народж. 1884 р. у Бонорові, пов. Стрижів, помер 23-го червня 1961 року.

КУРМАН Василь, народж. 1895 року у Волосові, пов. Надвірна, помер 21-го червня 1961 року.

РОМАНЮК Параскева, народж. 1895 р. у Незнанові, пов. Камінка Струмілова, померла 21-го червня 1961 року.

БУЛІН Ілля, народж. 1894 р. у Тарнавовичах, пов. Самбір, член Відд. 74 в Ню Кестл, Па., помер 2-го липня 1961 р.

ГНАТІВ Василь, народж. 1898 р. в Татарську, пов. Стрий, член Відд. 253 в Лудлов, Масачусетс, помер 29-го червня 1961 року.

ГВОЗДЬ Семен, народж. 1878 р. в Муравці, пов. Ярослав, член Відд. 235 в Россфорд, Огайо, помер 9-го червня 1961 року.

ГРАДЕК Войтіх, народж. 1877 р. в Липник Вел., член Відд. 109 в Бентлівіл, Па., помер 1-го липня 1961 року.

ГОНТАРИК Степан, нар. 1918 р. в Бетлегем, Па., член Відд. 288 в Бетлегемі, Па., помер в липні 1961 р.

МИХЛІВ Марія, народж. 1895 р. в Новошині, пов. Жидачів, членка Відд. 5 в Асторії, Ню Йорк, померла 3-го липня 1961 р.

МАЛЕНКЕВИЧ Пилип, нар. 1889 р. в Свірі, пов. Самбір, член Відд. 164 в Бервик, Па., помер 29-го червня 1961 р.

ПАНЬКІВ Іван ,народж. 1892 р. в Ролові, пов. Стрий, член Відд. 239 у Филаделфії, Па., помер 24-го червня 1961 р.

ПЕЛЬЦ Теодозія, нар. 1893 р. в Коросні, пов. Сянік, членка Відд. 296 в Ню Кенсінґтоні, Па., померла 28-го червня 1961 року.

ПРІНҐЛЕ Анна, нар. 1918 року в Тітусвіл, Па., членка Відд. 72 в Тітусвіллі, Па., померла 25-го червня 1961 р.

ПРОЦАН Антін, народж. 1887 р. в Заболотцях, пов. Броди, член Відд. 345 в Міннеаполісі, Мінн., помер в липні 1961 року.

ШТОҐРИН Петро, народж. 1948 р. в Ульмі, Німеччина, член Відд. 355 в Ст. Джозеф, Мо., помер 28-го червня 1961 року.

ВІЧНА ЇМ ПАМ'ЯТЬ!

Тарзан, ч. 4675. Смерть болґані

Тарзан розшукав і знайшов печерну дівчину Фону... Але він не передбачав, що треба буде на життя і смерть битися з Горилою!

Він міг відчувати горяче дихання цієї великої тварюки, що важко віддихала...

Останнім розпачливим зусиллям мавцолюд витягнув ніж і встромив його просто в серце болґані.